

Het iconische romaanse kerkgebouw van Marsum staat vaak model voor promotionele acties van de Stichting Oude Groninger Kerken. Het gebouw dateert als geheel uit de beginfase van de baksteenbouwkunst, tweede 12^e eeuw. Bij het Beleg van Delfzijl (1813-1814) in de Franse tijd, werd bijna het hele kerkdorp verwoest, de kerk is vrijwel het enige restant. De naam Marsum betekent ‘woonplaats op het lage land’. Het dorpsgezicht is beschermd. De kerk is hobbelig met een sierrand onder het dak waar ineens een vreemde knik in zit. Alsof de bouwers zich daar verteld hebben en het er maar bij hebben gelaten. Sinds 1981 behoort de kerk tot de SOGK familie.

Bouwhistorie

Het is een kleine eenbeukige zaalkerk met een inspringend half rond koor en een zadeldak. De kleine rondboogvensters zijn het product van de restauratie in 1949-51, waarbij later ingebroken spitsboogvensters werden verkleind. De halfronde apsis is gedekt met middeleeuwse holle en bolle dakpannen (‘monniken en nonnen’). In de ongelede zadeldak aan de westzijde, hangt een klok van Joannes en Antonius Simon en Petrus Joly. Naast een opschrift staat er ook een afbeelding op van de middeleeuwse patroonheilige Mauritius. De oorspronkelijke manningang in de zuidwand maakt een merkwaardig lage indruk. Dit leidde tot de mythe van het Noormannenpoortje: de lage ingangen zouden door de Vikingen zijn aangebracht om de gelovigen te laten buigen naar het noorden. De werkelijke achtergrond was de gestage stijging van het niveau van het kerkhof als gevolg van de begravingen. Naast het romaanse portaal werd daarom in de zestiende eeuw een iets hogere ingang ingebroken; ook deze werd later gedicht.

Interieur

De huidige toegang tot de kerk bevindt zich aan de westzijde en verloopt onder een torenverdieping met een brede rondboogopening naar de kerkzaal. Een dergelijke verbinding tussen toren en schip heet een ‘gereduceerd westwerk’. De verdieping in de kerk van Marsum diende mogelijk als een soort ereloge of als kapel. Waarschijnlijk had de kerk ooit gewelven; deze moesten wijken voor de huidige blauwgroene zoldering. Deze en de eenvoudige banken zijn vermoedelijk nog dezelfde die Jan Ates van Holwierde in 1787-’88 maakte voor ongeveer 350 gulden. De preekstoel werd in 1792 door dezelfde timmerman gemaakt voor 65 gulden. In de noordwand bevindt zich een rechthoekige nis die getuige is van de geprofileerde rand oorspronkelijk met een deurtje kon worden afgesloten. Waarschijnlijk werd dit kastje gebruikt voor het opbergen van gerei dat werd gebruikt op een bij de Reformatie verdwenen zijaltaar. In de koorvloer ligt de grafzerk voor predikant Bernhardus Andrae Ollershemius, geboren 1653 te Solwerd.

Theophilusorgel

De apsis wordt van het schip gescheiden door een houten hek dat over het algemeen wordt gedateerd als tweede helft 16^e eeuw. Dit zou het enige pre-reformatorische exemplaar in de provincie. De centrale deuren, die zijn voorzien van eenvoudig ijzerbeslag dat in lelies uitloopt, hebben in de bovenzone houten balusters van later datum. In de apsis staat een gereconstrueerd romaans orgel dat in 1999 werd gebouwd door Winold van der Putten uit Finsterwolde. De reconstructie is gebaseerd op historische orgelbeschrijvingen, waaronder het geschrift *Schedula Diversarum Artium* (‘Overzicht van de verschillende kunsten’) dat eind 11^e of het begin 12^e eeuw werd geschreven door de benedictijner monnik Theophilus. De vormgeving en beschildering van het instrument zijn geënt op een afbeelding uit het zogenaamde Rutland Psalter uit circa 1260, dat wordt bewaard in de British Library in Londen.

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

© SOGK 2021, herziene versie